

КАЗАНЧУК І. Д.

кандидат юридичних наук, професор,
доцент кафедри адміністративного права
та процесу

*(Навчально-науковий інститут
№ 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ)*
ORCID ID: 0000-0003-4269-2749

КОБЗАР О. Ф.

доктор юридичних наук, професор,
начальник факультету забезпечення
державної безпеки

*(Київський інститут Національної
гвардії України)*
ORCID ID: 0000-0002-5422-235

УДК 351:98

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.85>**ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ В РАМКАХ ЙОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ
В УМОВАХ ДІЇ В УКРАЇНІ ВОЄННОГО СТАНУ**

У статті здійснено науковий аналіз змісту та поняття «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус» слідчого Національної поліції України в рамках його правоохоронної та адміністративної діяльності в умовах воєнного стану з позиції особливостей діяльності слідчих підрозділів Національної поліції. Визначено специфіку завдань, функцій, адміністративних та правоохоронних повноважень слідчих поліції, які здійснюють досудове розслідування, як ключових елементів правового статусу слідчого, що є важливим для усвідомлення значущості та ролі слідчих підрозділів Національної поліції в правоохоронній системі. Доведено, що, спираючись на норми чинного законодавства України, яким урегульовано діяльність слідчих підрозділів Національної поліції, та аналізуючи основні наукові погляди вітчизняних учених, визначено, що адміністративно-правовий статус слідчих поліції включає в себе завдання та функції слідчих підрозділів, їх повноваження, які включають сукупність прав та обов'язків працівників слідчих підрозділів, що закріплені за ними чинним законодавством України, а також юридичну відповідальність за свої дії. Зроблено висновок про те, що адміністративно-правовий статус слідчого Національної поліції України визначає його важливу роль у забезпеченні правопорядку та боротьбі зі злочинністю в країні. Зазначено, що слідчий поліції має широкі повноваження, але водночас несе високу відповідальність за свої дії та рішення. Ураховуючі це, акцентовано увагу на потребі вдосконалення законодавчого регулювання діяльності та чіткого визначення повноважень слідчих, покращення їх професійної підготовки. При цьому дотримання законодавства та етичних норм (доброчесності) є важливими передумовами для успішного виконання слідчими своїх завдань і функцій на благо суспільства і держави.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, слідчі підрозділи, Національна поліція України, повноваження, правове регулювання.

Kazanchuk I. D., Kobzar O. F. Features of the activities of an investigator of the National Police of Ukraine within the framework of his administrative and legal status under the conditions of operation in Ukraine during the state of martial

The article provides a scientific analysis of the content and concept of the “legal status” and “administrative-legal status” of an investigator of the National Police of Ukraine within the framework of their law enforcement and administrative activities during martial law, from the perspective of the specific activities of the investigative units of the National Police. The specific tasks, functions, and administrative and law enforcement powers of police investigators, who conduct pre-trial investigations, are identified as key elements of the legal status of an investigator, which is important for understanding the significance and role of the investigative units of the National Police in the law enforcement system. It is demonstrated that, based on the provisions of the current legislation of Ukraine regulating the activities of investigative units of the National Police, and analyzing the main scientific views of domestic scholars, the administrative-legal status of police investigators includes the tasks and functions of the investigative units, their powers, which include a set of rights and duties of the employees of the investigative units as stipulated by the current legislation of Ukraine, as well as legal responsibility for their actions. It is concluded that the administrative-legal status of an investigator of the National Police of Ukraine defines their important role in maintaining law and order and combating crime in the country. It is noted that police investigators have broad powers but also bear high responsibility for their actions and decisions. Considering this, attention is focused on the need to improve legislative regulation of their activities, clearly define their powers, and enhance their professional training. At the same time, adherence to the law and ethical norms (integrity) are important prerequisites for the successful fulfillment of investigators’ tasks and functions for the benefit of society and the state.

Key words: *administrative and legal status, investigative units, National Police of Ukraine, powers, legal regulation.*

Постановка проблеми. Після початку збройного нападу російської федерації на територію України та у зв’язку із запровадженням 24 лютого 2022 року в Україні воєнного стану до чинного законодавства України були внесені значні зміни й доповнення, які значно розширили правовий статус слідчих підрозділів Національної поліції України. У сучасних умовах діяльність слідчих підрозділів поліції здійснюється в умовах підвищеного навантаження, що пов’язано з виконанням як безпосередньо функцій з протидії злочинності, так і з виконанням завдань з відсічі та стримування збройної агресії рф. У діяльності слідчих пріоритету набувають виконання таких повноважень, як розслідування військових злочинів, які вчинені військовими країни-агресора. Зокрема, у 2023 році слідчими Національної поліції розпочато понад 54,6 тис. кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів військовослужбовцями збройних сил рф і їх пособниками. Це порушення законів та звичаїв війни, посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, колабораційна діяльність, державна зрада, терористичний акт [1]. За таких обставин відповідно від слідчих вимагається не тільки бути професіоналами своєї справи, але й правильно застосовувати норми чинного законодавства під час виконання покладених на них державою повноважень, зокрема й на деокупованих територіях країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У загальнотеоретичному аспекті дослідження питань визначення адміністративно-правового статусу Національної поліції загалом, зокрема специфіки функцій та діяльності слідчих підрозділів Національної поліції у рамках правоохоронної системи України, здійснювали такі українські науковці, як Б. Андрусів, О. Гончарук, В. Курило, В. Коваленко, І. Тимченко. Ці науковці зробили чималий внесок

у розкриття проблемних питань, що стосуються правового регулювання діяльності слідчих Національної поліції України.

Метою статті є дослідження повноважень (прав та обов'язків) слідчого поліції як складових його адміністративно-правового статусу, а також визначення особливостей діяльності слідчих підрозділів Національної поліції в межах законодавства України в умовах дії в країні режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Кажучи про адміністративно-правовий статус слідчого поліції, слід зазначити, що це поняття є похідним від такої комплексної юридичної категорії, як «правовий статус», яка, як відзначає А. Панчишин, має чітку стабільну структуру та встановлює характер і принципи взаємодії суб'єктів суспільних відносин між собою, а також визначення прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, що визначає місце суб'єкта в системі правовідносин [2, с. 95]. Як доповнює М. Небеська та Н. Оніщенко, правовий статус є системою законодавчо встановлених і гарантованих державою прав, законних інтересів та обов'язків суб'єкта суспільних відносин [3, с. 73]. Тобто можна стверджувати, що правовий статус не обмежується юридичним описом стану особи, а становить собою активний механізм, що регулює та координує взаємодію суб'єктів у суспільних відносинах.

Одним із головних нормативних актів, яким урегульовано основні завдання, повноваження та організацію діяльності Національної поліції, зокрема і слідчих підрозділів, є Закон України «Про Національну поліцію» [4]. Ураховуючи те, що відповідно до статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» слідчі підрозділи функціонують у складі Національної поліції і є органами досудового розслідування, що забезпечують досудове розслідування кримінальних правопорушень [4], віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції згідно з кримінальним процесуальним законодавством, відповідно вони мають правовий статус центрального органу виконавчої влади. Унаслідок цього погоджуємося з думкою В. Галуцького та І. Глобенко про те, що адміністративно-правовий статус слідчих підрозділів Національної поліції як державного органу включає законодавчо закріплені адміністративні права й обов'язки як суб'єкта правоохоронної діяльності, за допомогою яких реалізується виконання ним поставлених завдань, а також спроможність нести юридичну відповідальність за ухвалені рішення та ведення суспільно-правової діяльності [5, с. 28], яка спрямована на охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидію злочинності.

Детальніше правовий статус слідчого поліції регламентовано наказом МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України», в якому вказано, що слідчий – це службова особа органу Національної поліції України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень [6].

Якщо загальні (основні) завдання слідчого як представника Національної поліції закріплено в Законі України «Про Національну поліцію» [4], то за спеціальним законодавством, тобто відповідно до вказаного вище наказу МВС України від 06.07.2017 № 570, на слідчі підрозділи поліції в рамках виконання правоохоронної функції покладаються такі спеціальні завдання:

- 1) захист особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень;
- 2) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;
- 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції;
- 4) забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями;
- 5) виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і життя через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

Відповідно до покладених на слідчі підрозділи завдань у рамках своїх повноважень вони виконують такі функції:

- усбічне, повне й неупереджене дослідження обставин кримінального провадження, виявлення обставин, що викривають, та тих, що виправдовують підозрюваного,

обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення ухвалення законних і неупереджених процесуальних рішень;

– аналіз слідчої практики, організації і результатів діяльності слідчих, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування слідчих підрозділів, забезпечення правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, інформування населення із зазначених питань через засоби масової інформації;

– розроблення та реалізація заходів щодо дотримання законодавства, зміцнення службової дисципліни, підвищення якості досудового розслідування і скорочення його строків;

– вивчення, узагальнення позитивного досвіду досудового розслідування, упровадження його на практиці та розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень;

– організація взаємодії слідчих підрозділів з Офісом Генерального прокурора, регіональними, місцевими прокуратурами, зокрема прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову і судово-експертну діяльність;

– вивчення практики застосування слідчими норм права і розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України;

– забезпечення підбору, розстановки і виховання кадрів для слідчих підрозділів, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності;

– організація відповідно до КПК України та законів України розгляду і вирішення скарг і заяв громадян, які надходять у зв'язку з проведенням досудового розслідування кримінальних правопорушень. На слідчі підрозділи можуть бути покладені й інші функції, передбачені законодавством [6].

У свою чергу згідно зі спеціальним законодавством до основних прав слідчого належать такі: здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень; отримувати необхідну інформацію та документи від фізичних та юридичних осіб для розслідування; виносити постанови про затримання, обшук та інші слідчі дії в межах повноважень, передбачених КПК України; проводити допити свідків, потерпілих та підозрюваних, складати протоколи і інші процесуальні документи. Також слідчий має право в порядку, передбаченому КПК України, доручати відповідним уповноваженим оперативним підрозділам поліції проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Такі доручення слідчого є обов'язковими для виконання [6].

Щодо обов'язків слідчого можна зробити висновок, що вони охоплюють: дотримання вимог КПК України та законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, під час проведення досудового розслідування; забезпечення повного та об'єктивного вивчення обставин справи, усебічного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень у межах установлених законодавством строків; забезпечення реалізації в повному обсязі прав і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження; нерозголошення відомостей, що становлять державну чи іншу таємницю, що охороняється законом, а також збереження конфіденційності інформації про приватне (особисте і сімейне) життя особи та інші відомості, здобуті при розслідуванні кримінальних правопорушень; уникнення будь-яких дій, що ганьблять звання слідчого й можуть викликати сумнів у його об'єктивності та неупередженості; виконання доручень і вказівок прокурора, які надаються в письмовій формі.

Щодо останнього обов'язку слідчого слід наголосити на тому, що невиконання вказівок прокурора може призвести до настання юридичної відповідальності. Так, згідно з ч. 1 ст. 285-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення невиконання посадовою особою законних вимог прокурора може призвести до накладення адміністративного штрафу [7].

Як бачимо, робота слідчого Національної поліції України має свої особливості та повноваження, що відрізняє його спеціальний правовий статус від правового статусу

слідчих підрозділів інших правоохоронних органів, зокрема Державного бюро розслідувань [8, с. 211].

По-перше, слідчий за своєю юридичної основою є фізичною службовою особою Національної поліції, що виконує функції з розслідування кримінальних правопорушень. За своїм правовим статусом, слідчий поліції розпочинає кримінальне провадження, збирає докази, установлює осіб, які підозрюються у скоєнні злочинів, здійснює переважну більшість інших процесуальних дій на стадії досудового розслідування. У результаті цього його діяльність регулюється в основному нормами кримінального процесу, що визначає процедури досудового розслідування та процесуальні права й обов'язки слідчого. Проте вагоме місце в правовому статусі слідчого займають й норми адміністративного та службового права, які встановлюють підстави і порядок виникнення (втрати) спеціальної правосуб'єктності слідчого поліції.

По-друге, слідчий поліції під час виконання своїх функцій взаємодіє з іншими правоохоронними органами та державними установами, такими як прокуратура, суди, експертні установи тощо. Це вимагає від нього знання законодавства, вміння аналізувати ситуацію та ухвалювати оперативні рішення.

По-третє, під час досудового розслідування слідчий самостійно ухвалює процесуальні рішення, крім випадків, коли законом передбачено винесення рішення слідчого судді, суду або згода прокурора чи погодження керівника слідчого підрозділу, або якщо рішення про його проведення ухвалює виключно прокурор, і є відповідальним за законне та своєчасне виконання цих рішень.

По-четверте, слідчий працює в умовах високої відповідальності за кожне ухвалене рішення, адже від правильності та законності його дій залежать не лише результати розслідування, але й права учасників кримінального процесу.

Крім того слідчі Національної поліції зобов'язані дотримуватися етичних норм і стандартів та професійної культури. Це включає повагу до громадян, об'єктивність у веденні розслідування та уникнення конфлікту інтересів. Відповідно адміністративно-правовий статус слідчого також передбачає суворе дотримання норм службової дисципліни та моральної етики. Усе це вказує на важливість інституту юридичної відповідальності як складового елементу адміністративно-правового статусу поліцейського.

Закон України «Про Національну поліцію» передбачає різні види відповідальності для поліцейських. Слідчий як поліцейський у разі порушення законодавства під час виконання своїх обов'язків, вчинення протиправних дій несе кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону, а також з урахуванням бойового імунітету, визначеного Законом України «Про оборону України». Дисциплінарна відповідальність і заохочення для слідчих як поліцейських регулюються Дисциплінарним статутом Національної поліції України [9].

Ураховуючи сказане, варто погодитись з позицією Р. Савчук, згідно з якою адміністративно-правовий статус Національної поліції і зокрема слідчих в системі правоохоронних органів визначається через зміст їх компетенції, прав, обов'язків та відповідальності за дії в межах компетенції [10].

Аналізуючи зміст і ключові позиції українських учених та норми чинного законодавства України, якими регламентовано діяльність слідчих підрозділів поліції, можна визначити, що для адміністративно-правового статусу слідчих Національної поліції України характерні такі особливості:

- 1) він є складною категорією, що зумовлює одночасно її структурованість та єдність [3, с. 74];
- 2) визначається як фактичне становище в системі правовідносин, що виникають в професійній діяльності слідчих як посадових осіб;
- 3) регламентується не тільки нормами КПК України, але й адміністративно-правовими нормами;

4) його основу складають адміністративні повноваження (права та обов'язки, функції);
5) він є стійким соціально-правовим явищем, похідним від загального правового статусу Національної поліції та спеціального статусу підрозділу (посади в слідчому підрозділу), в якому проходить службу посадова особа.

Отже, можна зробити висновок, що адміністративно-правовий статус слідчого Національної поліції охоплюється не тільки виконанням завдань та функцій слідчих підрозділів, але й повноваженнями, які включають сукупність прав та обов'язків працівників слідчих підрозділів, що закріплені за ними чинним законодавством України, зокрема Конституцією України, Законом України «Про Національну поліцію», Кримінальним процесуальним кодексом України, наказом МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» та іншими нормативно-правовими актами, а також спроможністю нести слідчими Національної поліції юридичну відповідальність за свої дії.

Висновок. Таким чином, можна впевнено сказати, що адміністративно-правовий статус слідчого Національної поліції України визначає його важливу роль у забезпеченні правопорядку та боротьбі зі злочинністю. Слідчий має широкі повноваження, але водночас несе високу відповідальність за свої дії та рішення. Утім в умовах сьогодення простежуються значущі недоліки в законодавчому регулюванні адміністративно-правового статусу слідчих підрозділів Національної поліції, чіткого відмежування їх повноважень і ролі в кримінальному процесі від повноважень інших підрозділів, зокрема дізнавачів. У результаті цього є потреба вдосконалення законодавчого регулювання діяльності та повноважень слідчих, покращення їх професійної підготовки та дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження. Від ефективності роботи слідчих залежить якість досудового розслідування та справедливості у кримінальних провадженнях. При цьому дотримання законодавства й етичних норм є важливими передумовами для успішного виконання слідчими своїх завдань на благо суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2023 році. *Офіційний сайт Кабінету Міністрів України*. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2023/zvit_NPU_2023.pdf
2. Панчишин А.В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 95–98.
3. Небеська М.С. Сутність адміністративно-правового статусу працівників Національної поліції в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 2 (72). С. 72–75.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. стор. 1970, стаття 379. (в ред. від 02.08.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
5. Галуцько В., Глобенко І. Публічна адміністрація в Україні: монографія. Київ : Видавництво «Людмила». 2022. 168 с.
6. Про затвердження Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 06.07.2017 № 570. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17#Text>
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
8. Організаційно-правові засади діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : монографія / В. Г. Дрозд, А. В. Пономаренко, С. Є. Абламський, Л. В. Гаврилюк та ін. ; Держ. наук.-досл. ін.-т. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 352 с.
9. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2337-19>
10. Савчук Р. Поняття та структура адміністративно-правового статусу правоохоронних органів України. *Право та державне управління*. 2022. № 3. С. 81–86.

